

Sisäministeriölle

Dnro 05/2018

23.2.2018

1 (3)

kirjaamo@intermin.fi
maahanmuutto-osasto@intermin.fi

Lausuntopyyntö: SM181551 00.00.01.00.00; SMDno-2017-1466, 22.1.2018

LUONNOS HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE LAEIKSI TURVATOIMISTA MAAHANMUUTTOVIRASTOSSA JA YKSITYISISTÄ TURVAPALVELUISTA ANNETUN LAIN 83 §:N MUUTTAMISEKSI

Suomen Asianajajaliitolta (jäljempänä 'Asianajajaliitto') on pyydetty lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi turvatoimista Maahanmuuttovirastossa ja yksityisistä turvapalveluista annetun lain 83 §:n muuttamiseksi.

1. Yleistä

Asianajajaliitto pitää sinänsä kannatettavana sitä, että yksilön vapausoikeuksiin puutumiseen liittyvät laajentamistoimet pyritään säätämään lain tasoilla säännöksillä. Sen sijaan Asianajajaliitto pitää tarpeettomana ja huolestuttavana sitä, että turvallisuustoiminnan järjestämisestä Maahanmuuttovirastossa tarvittaisiin erillinen, laintasoinen säädös.

Asianajajaliitto katsoo, että Maahanmuuttovirastossa asioivien ja siellä työskentelevien henkilöiden turvallisuudesta kyetään huolehtimaan riittävällä tasolla jo nykyvaltuuksilla tai ainakin laajentamalla voimassa olevaa turvallisuusalan yleislainsäädäntöä. Asianajajaliitto katsoo, kuten esityksessäkin on viittauksenomaisesti esitetty, että valtion virastojen turvatoimien järjestäminen tulisi toteuttaa yleislakina. Se, että samankaltaisia turvallisuussäännöksiä ei ole esitetty lain tasolla säädettäväksi muiden keskusvirastotasosten yksiköiden, kuten Valviran tai valtakunnansyyttäjänviraston osalta viittaa siihen, että esityksen poliittisella taustalla asetetaan ulkomaalais-taustaiset asiakkaat eri asemaan syntyperäisten suomalaisten kanssa. Hallituksen esitys on tältä osin jossakin määrin ristiriidassa perustuslain yhdenvertaisuutta koskevien säännösten kanssa.

Esityksen perusteluosassa mainitut instituutiot, kuten eduskunta, valtioneuvosto ja tuomioistuimet edustavat kukin ylintä, riippumatonta valtiollista toimijaa, eikä niiden turvatoimiperusteista voi johtaa perustetta turvatoimiin keskusvirastotasolla. Edelleen yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa on jo nykyisin säännöksiä, jotka mahdollistavat asianmukaisesti koulutetulle ja toimeksiantoa suorittavalle varti-jalle tai järjestyksenvalvojalle riittävät toimivaltuudet esityksessä mainittujen uhkien poistamiseksi ja ennalta ehkäisemiseksi. Asianajajaliiton näkemyksen mukaan sääntelyn laajentaminen tältä osin lisää kustannuksia ja heikentää palveluiden saatavuutta.

Asianajajaliitto hyväksyy sinänsä esityksessä mainitut tarpeet turvallisuuspalveluiden lisäämiselle Maahanmuuttoviraston yksiköissä, mutta katsoo, että tarpeelliset toimivaltuudet ovat johdettavissa laajentamalla yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 28 §:n 1 momentissa mainittua oikeutta asettaa järjestyksenvalvoja nimettyihin kohteisiin siten, että sanotussa lainkohdassa mainittuihin yksikköihin lisättäisiin Maahanmuuttoviraston muutkin yksiköt kuin vastaanotto- ja selvittelykeskukset. Siten erillinen säädös on tarpeeton. Asianajajaliitto pitää kuitenkin kannatettavana sitä, että yksityisistä turvapalveluista annetun lain 83 §:ään lisättäisiin, kuten tuomioistuintenkin kohdalla, järjestyksenvalvojen oikeus suorittaa turvatarkastuksia.

2. Kannanotot yksittäisiin lainkohtiin liittyen

Mikäli sisäministeriö katsoo edellä esitetystä huolimatta aiheelliseksi viedä lakiesitystä eteenpäin, kiinnittää Asianajajaliitto ministeriön huomiota alla mainittuihin ongelmakohtiin lakiesityksessä. Asianajajaliitto katsoo, ettei hallituksen esityksessä ole riittävästi otettu huomioon asiakkaiden oikeusturvatakeita, vaan esitys jättää muun muassa kohteesta poistamisen tosiasiallisesti yksittäisen turvallisuusvalvojan harkintaan.

Esityksessä annettaisiin turvatarkastajille oikeus poistaa henkilö turvatoimialueelta. Asianajajaliitto pitää poistettavan henkilön oikeusturvan kannalta välttämättömänä, että turvatarkastajat/Maahanmuuttoviraston turvallisuusyksikkö veloitetaan säilyttämään aluetta turvatoimialuetta koskevat valvontanauhat ja muut tiedot tietyn vähimmäisajan. Näin turvataan kohteena olevan henkilön mahdollisuus kannella poistamistoimesta, mikäli toimenpide on samalla vaarantanut oikeusturvan ja hyvän hallinnon toteutumisen.

Edelleen esityksessä annettaisiin turvatarkastajille oikeus saada tieto turvatoimialueelle saapuvan tai siellä olevan henkilöllisyydestä. Tämä on ulkomaalaisten osalta hankalaa toteuttaa käytännössä, koska heillä ei useimmiten ole voimassaolevaa kotimaansa passia tai muuta virallista henkilöllisyystodistusta hallussaan. Asianajajaliitto ehdottaa, että esitetyn lain 12 § muutetaan muotoon, jonka mukaan turvatarkastajalla on oikeus selvittää tulijan henkilöllisyys joko asiakirjojen tai muun tilanteessa saadun tiedon perusteella.

Samalla turvapaikanhakijoita on kehoitettava pitämään niin sanottu vastaanottokeskuksesta saamansa kuvallinen asiakaskortti mukanaan. Vaikka kortti ei ole virallinen henkilötodistus, siinä on ne tiedot, joilla viranomaiset hänet näissä maahanmuuttopalveluissa tunnistavat ja erottavat muista henkilöistä. Kun turvapaikanhakija saa oleskeluluvan ja/tai muukalaispassin tai kun hänet palautetaan kotimaahansa, tulisi poliisin kehottaa häntä luovuttamaan saamansa edellä mainitut kuvalliset asiakaskortit pois, jottei niitä käytetä väärin toisten henkilöiden toimesta.

Asianajajaliitto korostaa yllä mainitun pykälän osalta lisäksi sitä, että pääsyn estämisestä ja poistamisesta päättävän tahon harkintavalta rajoitetaan tiukasti ja yksiselitteisesti laintasoisin säännöksin turvatarkastajien toiminnan ennakoitavuuden tur-

vaamiseksi. Se, että tulijan henkilöllisyyttä ei pystytä aukottomasti todentamaan, ei saa estää hänen asiansa hoitamista eikä oikeusturvan toteutumista. Turvatarkastus ja henkilöllisyyden tarkastaminen eivät saa muodostua esteeksi asiakkaalle saada sitä palvelua, johon hänellä kulloisenkin lainsäädännön mukaan on oikeus.

Lopuksi Asianajajaliitto pitää ongelmallisena lakiesityksen 7 §:n mainintaa, jossa henkilötunnuksen ja syntymäajan antamisesta kieltäytyneiden henkilöiden pääsy Maahanmuuttoviraston tiloihin voitaisiin lakiesityksen 12 §:n nojalla kieltää tai hänet voitaisiin määrätä poistumaan tiloista. Asiakkaiden puutteellisen kielitaidon vuoksi on käytännössä mahdoton varmistua siitä, onko tilanteessa kyse kieltäytymisestä vai siitä, ettei asiakas ymmärrä kysymystä. Lisäksi sekä lakiesityksessä että käytännössä tulee ottaa huomioon, että asiakkaiden joukossa on myös vammaisia, kuten kuuroja ja sokeita sekä vakavasti invalidisoituneita, joiden on vaikea ilmaista itseään.

Esityksen 9 §:ssä esitettyyn oikeuteen henkilötarkastuksen suorittamiseksi Asianajajaliitto suhtautuu kielteisesti. Lainkohdassa korostetaan perusteltua syytä epäillä kielletyn "valmisteen" hallussapitoon. Jää aivan epäselväksi, mitä lisäarvoa henkilötarkastuksella tavoitellaan, minkä lisäksi tarkastuksella ei näyttäisi olevan edes merkitystä turvallisuudelle. Pikemminkin kysymys olisi yksinomaan poliisille kuuluvien oikeuksien tarpeettomasta laajentamisesta. Asianajajaliiton näkemys on, että sanottu oikeus tulee rajata koskemaan vain säilöönottoyksiköitä.

Asianajajaliitto toteaa lopuksi käytännön seikkana, että Maahanmuuttoviraston asiakkaiden valvonta on kyettävä järjestämään siten, että kaikkia sukupuolia edustavien asiakkaiden valvonta toteutetaan heidän sukupuolijakaumansa huomioiden siten, että valvontatehtävät voidaan hoitaa kaikissa tilanteissa.

Erityisesti esityksen sisällössä tulisi huomioida kulttuurista johtuvat erityisedellytykset muun muassa hunnutettujen asiakkaiden henkilöllisyyden tarkastamiseen liittyen.

Helsingissä 23. päivänä helmikuuta 2018

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

Jarkko Ruohola
Suomen Asianajajaliiton puheenjohtaja, asianajaja

LAATI

Asianajaja Pekka Ylikoski, Asianajotoimisto Justitum Oy, Helsinki

Suomen Asianajajaliiton lausunnot valmistellaan oikeudellisissa asiantuntijaryhmissä, joiden toiminnassa on mukana noin 120 asianajajaa. Tämä lausunto on valmisteltu rikosprosessioikeuden asiantuntijaryhmässä.